

Сур акине хатёрленне май

Техника юсавләхё ёс пахаләхне саврәнё

Кун тәршиё 12 сехете хәвалани тата сүлсемпе йывәссем сичне кураксем хушаланма пуслани, сип ытларах кантар өнне күсни сур акиччен вәхәт пите нумаях пулманни сичнен уса млә калассё. Умра – сур аки... Хатёрленетпёр-и-ха эфир апа пурнаё ыйтнә нек? Хатёрлену ёсёсенче сурхи кун сүлталак тәрантарнине шута хураптар-и? Кашни аканнә пёрчө вьрәнәнчех вәхәт иртсен тулли пучах сёклетпёр тесе тимлетпёр-и? Сурхи уй-хир ёсёсен планёсене туллин те пахаләхлә пурнаслама хатёрлетпёр-и-ха юсаври ял хушаләх техникуне? Сапла, ыйтусем нумай. Вёсем сичне сур аки, уран та ытларах кёрхи келет тулли хурава парёс. Сёр ёсён теп пайне техника пуләшавёне тумалларан кунта сурхи уй-хир ёсёсене хатёрленессе епле пьиниле районти патшаләх техника надзорён инспекторёне С.А.НИКОЛАЕВ-ПА ирттернё каласуран пелес терём.

Сакна валли Чәваш Республикн хай төллөн сүрекен тата ытти төрлө-төслө машинәсене терёслесе тәракан патшаләх инспекцийён пусләхё В.П. Дмитриев февралён 27-мёшёнче приказ каларчө. Унна килёшүллөн пирён районти хушаләхсемпе предпритисем тата харпәрләхтракторсемпе хай төллөн сүрекен ытти техника тыгакан уйрам граждәнсем валли техосмотр графикне сирёплетнө. Ака, тракторсемпе прицепсене техника терёслевне тәратмалли график:

“Нива”	03.04
КФХ “Матвеев”	02.04
Ленин яч. хис.	05.04
“Нива” АФ” ОО	29.03
“Сеятель”	02.04
Суворов яч. хис.	29.03
Ильич яч. хис.	28.03
“Хлебобор”	04.04
Е.Андреев яч.хис.	30.03
“Орино”	26.03
“Свобода”	27.03
К.Иванов яч.хис.	30.03
“Лидер” АФ” ОО	05.04
КФХ “Михайлов”	30.03
Чапаев яч. хис.	28.03
“Герой”	27.03
“Восток”	26.03
“Передовик”	03.04
“Ударник”	06.04
“Рассвет” АФ	03.04
“Колос”	04.04
“Моргаушская”	28.04
“Чемеево”	02.04
“Волга”	04.04
“Агро-Урожай”	29.03
Чкалов яч. хис.	28.03
“Агропромхимия”	28.04

– Сур аки умён техосмотр ирттернө чух сүлленех кивё удостоверенисен, регистраци свидетельствисен, патшаләх регистраци номерёсен, техпаспортсен ыйтавё сиксе тухать. Кәсал вёсенчен пәрәнма мён сөннө пултатр?

– Ку вәл механизаторсемпе инженерсен пёрлехи ёсё. Кивё удостоверенилсисен техосмотр пусланиччен вәхәт пурри-

пе уса курса удостоверенисене уләштармалла. Кунта федераллә саккунри сөнелёхсем пирки асра тытмалла. Вёсем – тарифсем уләшәни. Хаксем кәштах үсрөс. Ака, удостоверени уләштарма халё 160 тенкё, сөнө удостоверени илме 440 тенкё, техосмотр акне панәшән е унән вәхәтне тәснәшән 100 тенкё, талон-ирёкшён 30 тенкё, пёр техникәна техосмотр ирттернөшён 39 тенкё түлемелле. Сапла вара харпәрләхтрактор, прицеп тыгакан сынсен вёсене техника терёслевне тәрататси 69-шар тенкёне ларать. Хушаләхсемпе предприти-организацисен техосмотр тәратнә кашни ушкәнне техосмотр акне памалли хак 100 тенкё. Савәннә та техникәна ёсё йёркеллө хатёрлесе пёр тапхәрпа техосмотр тәратни перекетлөрөх те вьрәнләрах. Кунпа пёрлех тракторсемпе хай төллөн сүрекен ытти техникана регистрацилеме 520 тенкё, прицепсене – 320 тенкё пулнине пёлтеретөн.

Халё каланине шута илсе техосмотра графикла паләртнә кунра ирттерёс тесен, вьрәнсенче техосмотр ыйтавё сичне тимлө пәхмалла. Сур акине пахаләхлә ирттерессе сакәнтан та килнине манас марчө. Вәртәтнәләр мар, сёр ёсөнөшён сур аки пусланчө.

– Хресченё ёсё сур акире тьмар ярать кәна. Апла пулсан, ытти ёсёсем валли те техосмотр пусланать кәна.

– Сапла. Тракторсемпе прицепсен техника терёслевне ирттернипе пёрлех май уйәхөн вёсөнчө пёрлешүллө хушаләхсен вьльях апачө хатёрлекен техникуне те техника терёслевё витёр кәлармалла пулат. Сак графика килёшүллөн вәл е ку территорири пурәнкан уйрам сынсен те хайсен харпәрләхөнчи тракторсемпе прицепсене терёслев-

ве тәратмалла пулө. Июль хөнчө сак ёсёсене вьрмана хушәнакан техника төлөшпе туса ирттерёпөр.

– Техосмотра хатёрленнө чух мён сиче ытларах тимлөх уйәрмалла-ха?

– Питө түрем ыйту. Техосмотр сүллен иртекен пуләм. Анча вәхәт ситсен ёсө тухма хатёр мар техникәна тәтәшәх төл пулла, савна кура административлә мерәсем йышәнма тивет. Кәсал сапла пулмасса шанатәп. Юсавлә техникәна ёсө хәрушсәрләхө те иккёмөш вьрәнә юлмө, ёсө тухәсләхө те үсө, малашләх та шанчәклә пулө.

Сирён ыйту патне конкретләрах пьрсан, техосмотра хатёрленө техника сичне пур механизмсемпе агрегатсен те ёслемелле, вёсен таса, тормоз системиле руль управленийён т. ыт. те юсавлә пулмалла, тракторсемпе ытти машинәсем сичне пушартан сыхланма огнетушитель, ёслекенсен вәхәтра медицина пуләшавё пама медицина аптечки, авари чәрәнәвөн паллисем кирлө. Техника терёслевне хатёрленнө чух инженерсепе механизаторсен техпаспорт, техталон, регистраци свидетельствити тата кашни механизаторән медицина справки синчен асрах тытмалла. Тракторист сүмөнчө вәл техникәна ёслеме ирөк паракан категориллө удостоверени – чи кирли. Техосмотра хатёрленнө май тракторсемпе прицепсене суса тасатмалла, сәрламалла, сүмара страховани полисө пулмалла.

Кам та кам техникәна техосмотра хатёрлемелли сөнүсемпе предписанисене районти патшаләх техника надзорён инспекцийөнчө илме ёлкөрейсөм, вёсене хушаләх ертүсисемпе инженерёсен хальтерех килсе илмелле те вёсемпе килёшүллөн ёслемелле.

А. БЕЛОВ каласнә.

Суд залёнчен

Эрех сьнләхран кәларать те ирөкрен хәтарать...

2006 сұлхи декабрён 26-мёшёнчө Чәваш Республикнчи Муркаш район сучё Марий Эл Республикнчи Туси Сәрмәс районенчи Ширгиялта пурәнкан 1956 сүлта суралнә, вәтам пелү илнө, авланман, ништа та ёсөлемен, ку гаранччен судпа айапланман Севастьян Никандрович Канюшкова Рәсәй Федерацийён Уголовнай Кодексён 158-мөш статийн 3-мөш пунктёне пәхнә висё преступление тунәшән РФ Уголовнай Кодексён 69 статийн 3-мөш пунктё сичне никёсленсе штрафсәр висё сүлләхә ирөкрен хәтарма йышәнчө. РФ Уголовнай Кодексён 73 статий сичне никёсленсе айәплава условнай тесе сакна валли терёслев вәхәтне висё сүл тесе паләртрө. Мён тәрать-ха асаннә йышәнү хьсёсчө? Мённе айәпа кенө Туси Сәрмәс сынни?

арсын тәван яла таврәннә чух сула май ашшө вил тәприйө сиче кёрсе асанса тухма шутлать. Шыраканән сүлө инсө вьртать. Масар сичнен тухнә арсын әшра юлнә “симёс сөлен” астарнипе юлтәшөсене шыраса Ишмула ялне кёрет. Анча вёсене тупайманскер ялан тәруках тухса кайма васкамасть. 16 сехет төлөнчө үсөр Севастьян В. Акчурина килне суртән цоколь этажөнчи алак уса пулнине уса курса юриех ют пурләхә хәпсәнса кёрет. Унта кётмен хәна 50 тенкё тәракан 100 миллилитрлә “Диамант” духи флаконне, 10 тенкё тәракан одеколон флаконне алла илсө ёсөсө ярать, “Хлорлә кальций” эмел препаратчөн 10 процентлә икө ампулине сума илет. Сапла вара вәл В.Акчуринана 65 тенкө те 60 пусләх тәкак кёрет.

Пуркрав уявө кәсал шәмат куна килчө те канмалли кунсене яла таврәннә “туссем юлтәшөсө” Севастьяна тунсәхлама памарёс: аншарлийө те, хаяртарах шөвекө те аләран тәтәлмарө, хайсен массәләхөпе вёсем кукаль-икерчөрен те ирттерчөс. “Симёс сөлен” йта-мөнчө вара 50 сула ситсе те сөмьё ашши туйса курайман Севастьяншән тепөр чух хьрәм виссичи те манәса тухать. Ку хутөнчө те 50 грамм хаяр шөвөк хьрәм виссичичөн вәйләрах пуласса пелнө пулсан... Умра пулштух курсанах сисчөвлөхө сүхатнә Севастьян ыран сёр планета шьв айне пулсан та юрать терө пулас та черккө хьсәсән черккө карланкәран ярантарчө, градусләхә үстерчө те үстерчө...

Пёрре азарта кенө үсөр С. Канюшков 18 сехет сурәна Атикасси ялне ситет. Кунта та вәрлас шухәшпа пьтөрмен алакпа уса курса саккунсәр Е. Емельянова пуртне кёрет, вёреме кенө апатран 200 грамм чәх ашө илсө тухса каять, кил хушисене 12 тенкөлөх тәкак курсө хәварать. Сав кунах 22 сехет төлөнчө хайөн хьсәсән вәрә йөрө хәваракан Севастьян пьтөрмен алакпа уса курса саккунсәр майпа Атикассинчи В. Прокопьеван пурәнмалли суртне вәрлас шухәшпа пьрса кёрет. Унтан кётмен хәна икө штух чәх сәмартине, пёр касәк кукаль, паллә мар ятлә пёр флакон духие – пөтөмлө 77 тенкөлөх – вәрласа тухать.

Хроникалла алкоголизмпа чирлекен Севастьян Никандрович Канюшков Рәсәй Федерацийён Уголовнай Кодексөнчө 158-мөш статийн 3-мөш пайөнчө пәхнә преступление висё хут туни куранать. Сүлрех асаннә айәллап сакән

К. ПЕТРОВ, районти шалти ёсёсен пайён следстви уйәрмөн пусләхө.

Уса каласу: ялта пурәнкан кашни сьнна пьрса тивекен тата хумхантаракан ыйтусемпе

Сөрпе пурләх хутшәнәвёсем пиркиех

Хам каласәва пёр ыйту сиче хурав панинчен пуслам. “Асатте вилнө хьсәсәнчи сёр участкане харпәрләхә епле кушармалла? Вәл участок унән яланләх (сроксәр) уса курмалли правәлләччө. Район администратийөнчө паян пирён сичне сьрма хирёслөсчө”. Сак ыйту пирён патәмәра нумаях пулмасть ситрө. Граждәнла законодательство прависемпе килёшүллөн харпәрләхри тата ёмёр еткерлөхре пулмалла сёр участкакөсем сөс еткерлөхне кусаçсө. Сирён аслаçарән РФ Сёр кодексөне килёшүллөн сёр участкане пёр хутчен харпәрләхә түлевсөр илмелли право пулнә. Анчах вәл сав правәла уса курман (е уса курма ёлкөреймен).

Сёр участкакө сичне пурт-сурсем пур пулсан, сав сёр участкакне харпәрләхә кушарма Сирён малтан нотариус патөнчө сурт-йөрөн харпәрләх правине хәвәр сичне кушармалла. Сакнә хьсәсән алара пурләх харпәрләхөн патшаләх регистраци свидетельствити пулсан, Сирён вьрәнти ял тәрәхне сёр участкакөне уса курма ыйтса тухмалла. Сёр участкакне хәвәр кәмәлпа е арендәна илетөре, е укса түлесе харпәрләхә тунатәр.

Сёр участкакө сичне сурт-йөр сук пулсан, сав участкакпа уса кураас право район администратий сичне пулат. Сак администрати Эсир ыйтакан сөре Сире мөнле уйәрса парасси пирки йышәнү тавать.

Малалла сөрпе пурләх хутшәнәвёсене пьрса тивекен сөнелөхсем сичне төплөнрөх чәрәнса тәрач-ха. 2006

сұлхи октябрён 3-мёшөнчө Чәваш Республикн Президентчөн “Чәваш Республикнчө кушман пурләх объекчөсене патшаләх учетне тата сёр участкакөсене патшаләх кадастр учетне илессине вёслемелли хушма мерәсем сичнен” Указө кун сүти курчө. Сакә вәл сөрпе пурләх хутшәнәвёсене чылай сөнелөхсем кёртрө. Асаннә указа пурнаса кёртсе районти сёр участкакөсемпе кушман объектсене кадастр учетне илнине пёрлех вёсем сичне тивёслө документсене йёркелессе те малти вьрәнә тухмалла.

Паян ёслекен саккунсемпе килёшүллөн муниципаллә харпәрләхри сёрсенчен граждәнсене сёр участкакөсене харпәрләхә арендәна е укса түленө хьсәсән парасçө. Граждәнсем түлевсөр сёр илессе сакән чух пулайрать:

- енчен те сёр участкакне граждәнна еткерлөхө ёмөрлөх е яланләх уса курма панә пулсан;
- енчен те сөрпе уса курмалли правәна кәтартакан документра право төсене паләртма майё сук пулсан, кунашкәл сёр участкакө граждәннән харпәрләхөнчө шутланать, паллах федераллә саккунпа килёшүллөн сав сёр участкакө уйрам сын харпәрләхөнчө пулма пултараймасть пулсан.

Сёр участкакө сичне харпәрләх правитәвас пулсан, участкан кадастр планө кирлө. Сирён сёр участкакөн кадастр номерө пуррипе сүкине ял тәрәхөнчө е Рәсәеири кушман пурләх Управленийён Муркашри пайёнчө пөлке пулат. Паянхи куна районти

кашни сёр участкакөн майлах харпәрләхән патшаләх регистрацине тумамай паракан кадастр планө пур.

Сирён сёр участкакөн кадастр номерө пулмасан тата сёр лаптәкө төлөшлө ыйтусем суралсан е кушман пурләхә ёс тума тәрсан (төслөхрен, эсир апа сугас терөр пулсан), апа висмелө пулат (межевани).

Сёр участкакөсене харпәрләхә илмелли йөрке паян “О внесении изменений в некоторые законодательные акты Российской Федерации по вопросу оформления в упрощенном порядке прав граждан на отдельные объекты недвижимого имущества” федераллә саккунпа килёшүллөн пулса пырать. Унна килёшүллөн сёр участкакөн е кушман пурләхән харпәрләх правине регистрациленөшөн патшаләх пошлини 100 тенкөлө тәнашлать.

Сёр участкакө сичне харпәрләх правине регистрацилеме граждәнна сёр участкакөн кадастр планө, Патшаләх акчө, сёр участкакне уйәрса панин повенорленийө, хушаләх кёнекинчөн сыраса илнө кирлө.

Сёр пайёсөмпе лару-тәру кәшт йөвәртарах. “Ял хушаләх пёлтерөшлө сёрсен саврәнәшө сичнен” Федераллә саккуннән 13-мөш статий сёр участкакне сёр пайё шучөлө уйәрса памалли йөркене паләртрө, сакна валли 1 уйәх вәхәт сирёплетрө. Сёр пайөн хушын хайөн төллөвө пирки сёр пайне хәш төлте илме пәхни сичнен малтан район хаçачө урлә пур сёр хушисене те пёлтермелле.

Сёр пайөн хуси хайөн пайне апа хай

төллөн сёр участкакне уйәрсан сөс ют сынна сугайрать. Хай төллөн сёр участкакө тесе эфир вистернө, кушман пурләхән федераллә кадастр агентствин Управленийөнчө учета тәратнә, регистраци палатинчө регистрациленө сёр участкакне калатпәр.

Сёр пайёсөн хушисем сёрсене илнө хьсәсән висө сүл е ытларах вёсемпе уса курмасан, вёсене уса курман сёр участкакөсен шутне кёртөсчө. Хьсәсән харпәрләх пайёсөн участникёсен пёрлехи пухәвөнчө сак лаптәкән вьрнәсәвне паләртасçө. Сёр хушисем вёсемпе уса кураас правопа уса курмаçсө пулсан, харпәрләх прави муниципалитетә – Муркаш районне – куçать.

Енчен те эсир хәвәр участкак хәвәр төллөн ёслесе пәхса тәма иккөленетөр пулсан, эсир хәвәрән сёр пайёсене күршөсөмпе килёшө пёр пая хушса кадастр учетне пёр хир пек тәратма та пултаратәр. Кун пек тусан сёр вистерес хак сын пусөне 500 тенкө пулат. Кайран укса-тенкө пулсан, хәвәр төллөн сёр висни ахаль чухнехинчөн йүрөхө ларать.

Енчен те эсир сирёплетнө йөркепе сёр пайё сичне хәвәрән харпәрләх правине регистрацилесен, вәл сөре эсир арендәна парайратәр, залога хурайратәр, сугайратәр, ипотека строительствинчө кредит илме уса курайратәр.

Сёр пайне уйрам участкак уйәрмасәр сёр пайён хуси апа:

- халаллама пултарать;
- хайён сёр пайне пай харпәрләхөнчи сёр участкакөсөмпе уса куракан ял хушаләх организациийөн устав капиталне кёртме пултарать;
- хайён сёр пайне доверительнай управленине парайрать;
- хайён сёр пайне пай харпәрләхөн-

чи ытти участниксем, ял хушаләх организациийөн е хресчен (фермер) хушаләхөн граждән-членёсем тунымасан сөс сүтма пултарать.

Паянхи законодательство сёр участкакне тата сёр пайне еткерө хәварасичне хирёслөсчө. Кун пек чух халаллакан хай пәхнине сёр участкакне (сёр пайне) кирек кама та халаллайрать, еткерлөхри пайсене хай пәхнә пек пайлайрать, сәлтәвнө кәтармасәр еткерлөхрен пөрне е темисө сынна, е, саккунпа килёшүллөн, еткерсөсене пурне те хәтарма пултарать. Сёр участкакне еткерө илнө сыннан еткерлөх правине сирёплетекен свидетельствәна илмелле. Унсәрән кушман пурләх сичне тивекен харпәрләх правитәшләх регистрацийөн витөр тухаймасть.

Сёр пайне еткерө иленкөн ун сичне тивекен правәна сёр участкакне пусләмәш уйәрса илнө чухнехи пекөх йөркелесе илмелле.

Хәвәрт татса памалли тепөр ыйту вәл – кушман пурләх (пурәнмалли пуртпе хушма хуралтәсем) сичне тивекен правәна регистрацилессе. Сакна валли Чәваш Республикнчи Федераллә регистраци службин Управленийён Муркашри пайне кушман пурләхән техника паспортне тәратмалла. Кәсалхи июлөн 1-мёшөчөн пурт-сурта паспортлама 0,65 коэффициентпа уса кураçсө. Ку вәл пөчөк коэффициент.

Маларах каланине пөтөмлетсе сакна калас килет: реформәсен пайәх өнө вәл – сёрсем хушасәр вьртнине пөтерессе, вёсен чән хушине тупса паләртассе. Сапла тусан кәна сёр пире тәрантараканах пулса юлө, сүм айне пулса вьртмө.

А. ПЕТРОВ, район администратийөн сёр тата пурләх хутшәнәвёсен пайён пусләхө.